

Z iua se îngâna cu noaptea, când bătrânul își ridică fruntea de deasupra foilor pe care scria și lăsă din mână pana. Prin ferestruica îngustă a chiliei privi cerul. Noaptea trecuse pe nesimțite, în timp ce el a tot hălăduit pe cărările vremii împreună cu umbrele dragi și de mult săvârșite din viață.

Turla, împurpurată în lumina celor dintâi raze ale dimineții, mijind de peste munți, străpungea bolta. Arsă, prăbușită, rezidită, din nou dărâmată sub năvăliri și iarăși reconstruită, turla – în care lui, copil, îi plăcea să se cațăre, ca de sus să poată privi în voie „țara“ – a fost întotdeauna acolo. Așa o știe el, întotdeauna acolo, ca o frunte înaltă și gânditoare, puternică și semeță, ce nu a putut fi niciodată definitiv sfărâmată.

Aici, între zidurile Tismanei, loc de refugiu și rezistență în vremuri de restriște, s-au adunat el și ai lui de fiecare dată. Și-au oblojit rănile, și-au ascuțit paloșele, au cercetat din turlă mișcările vrăjmașului și, redeschizând porțile, s-au năpustit, împrăștiți, cu și mai mare dârzie la luptă.

Cele din urmă neguri se risipesc. Toaca bate mărunțind timpul și reamintindu-le celor din mânăstire că a venit ceasul utreniei. Împinsă de vântul mereu nestatornic al

înălțimilor, ceața, în lungi fuioare albicioase, călătorește alene pe munte. Un buciom răsună în depărtări, înștiințându-i pe localnici, în graiul numai de ei cunoscut, că în ținut e pace. Își pot începe în liniște munca.

Iar clopotul cel mic din turlă, numit, nu se știe de ce, Fratele, păstrat în mănăstire încă din vremea celui dintâi ziditor al său, călugărul Nicodim, a început și el să bată. Glasul limpede, melodios, se răspândește în dulci vibrații sonore pe văi.

Lumânarea era pe sfârșite. Începuse să sfârâie. Suflă în ea și-o stinse.

Ochii pisarului se îndreaptă acum către peretele de răsărit al chiliei.

Acolo, pe-un așternut de brocart roșu, smuls din însuși veșmântul faimosului Ali-beg, dușmanul atât de înverșunat, de odinioară, al libertății Valahiei, atârnă o sabie. Din argintul și pietrele prețioase ce-i împodobesc mânerul țâșnesc parcă jerbe strălucitoare de flăcări.

În perioade de liniște ca acestea ale domniei vrednicului voievod Neagoe Basarab, bătrânul scoate sabia din tainița unde-o ținuse ascunsă, ca și diata, și-i place s-o păstreze neconținut sub ochi.

Așa nu va uita niciodată cuvintele aceluia care întruchipa pentru el cea mai fierbinte dragoste de libertate. Dragoste împinsă până la sacrificiul de sine.

Acum e liniște, însă atunci... Deși s-a scurs atâta vreme, ochii bătrânului se împăienjesc.

Umbre încep să i se fugărească iarăși prin minte. Glasuri, zăngănit de arme îi răsună în urechi.

— Ioane!...

Vocea era a ei. Draga sa Oltea.

Adusă târâș, pentru că altfel nu fusese cu puțință, tânăra femeie – ținută strâns de doi străjeri voinici, buni să lupte cu ursul – încă se mai zbătea.

Se zbatuse, de altfel, tot drumul încercând să se desprindă din legături, să-și scoată din gură călușul și să-și înlătore năframa cu care-i înveliseră chipul, ca să nu se poată vedea cine este.

Într-un timp izbutise. Își desfăcuse o mână și-și scoșese călușul. Începuse să strige, numai că, din nenorocire, tocmai în minutele acelea treceau printr-o pădure și nimeni n-o auzise.

Opriră căruța și tustrei se repeziră:

— Ai merita să te ucidem, răcneau. Ești nevasta lui Ion, cel care nu vrea să se supună noii domnii.

Femeia, deși atât de tânără, aproape încă numai o copilă, era voinică și mlădioasă. Îi lovi, îi mușcă și, dacă ar fi avut amândouă mâinile și picioarele libere, poate ar fi reușit să scape. Așa, cei trei bărbați, străjerii și căruțașul, în cele din urmă o biruiră. Îi legară iar mâna, îi acoperiră chipul și o azvârliră la loc în căruță.

Ajunși la palat, după două zile de goană, o târără pe scări, fiindcă, deși îi dezlegaseră picioarele, refuza să urce. Și o aduseră în anticamera domnitorului.

Trecuseră numai câteva luni de când Țepeș își închisese ochii, în cetatea Gherghița. Nu însă mai înainte de a-i fi încredințat lui Ion sabia domnească și diata. Și de a-l fi cununat cu iubita lui, Oltea.

Pentru cei de jos, după reînscăunarea lui Laiotă Basarab-Bătrânul, urmară săptămâni și luni dintre cele mai grele. Domnitorul – deși un urmaș al aceluia Basarab-Tihomir, care cu mai bine de un veac și

jumătate în urmă asigurase libertatea țării – asculta de porunca turcilor. Sub ochii lui, aceștia jefuiau după bunul lor plac.

Atunci căpitanul Ion, dând glas mâniei poporului, a încălecat din nou pe armăsarul lui, Negru, și, pornind în iureș prin țară, a vestit tuturor că se află la el diata lui Țepeș. Diată prin care acesta-i chema, și după moarte, pe aceia care-și iubeau cu-adevărat pământul strămoșesc, la lupta pentru neatârarea țării.

Ascultându-i cuvintele – cu toate că nu aveau arme, erau flămânzi, înlănțuiți de pământul boierilor, oropiți și amenințați cu tot felul de pedepse de otomani și slugile domnești –, o seamă de voinici s-au ridicat, în numele norodului, alăturându-i-se lui Ion. Lupta împotriva lui Laiotă și-a stăpânilor săi otomani și-a reluat cursul.

Plecând la bătălie, Ion își lăsase pe tânăra și frumoasa lui soție la adăpostul zidurilor Tismanei, mânăștire aflată într-un ținut ai cărui locuitori trăiau încă în duhul lui Țepeș.

Aici era în siguranță. Și, tocmai fiindcă se știa în siguranță, Oltea cobora uneori în sat, pentru a-i ajuta pe cei în suferință, și mai ales pe copiii sătenilor care-i erau aproape toți prieteni.

O fetiță se îmbolnăvisese de friguri și Oltea se dusesese în dimineața aceea la ea cu felurite leacuri.

Deodată, în timp ce tânăra femeie îngrijea copilul, în casă au năvălit zdrahonii lui vodă.

Pesemne o pândiseră din marginea pădurii, vreme de cine știe câte zile. Oamenii – bărbații și femeile din sat – erau plecați pe ogoare. Venise primăvara și muncile

reîncepuseră pe câmp. În sat nu rămăseseră decât copiii, bolnavii și bătrânii. Iar casa omului a cărui fetiță se îmbolnăvisese se găsea cam într-o latură a satului, în dosul unui dâmb.

Unul o apucă pe tânăra femeie din spate, de grumaz, strângând-o sălbatic. Oltea aproape se înăbuși. Al doilea îi puse călușul în gură. Și-al treilea o legă de mâini și de picioare.

O aburcară pe-un cal și porniră în galop prin pădure. Dincolo de pădure îi aștepta o căruță.

Nimeni, în afară de fetița bolnavă, nu prinsese de veste ce se întâmplase. Iar ea, văzând cum o strângeau pe Oltea de gât și o legau în ștreanguri, de spaimă leșină.

Când fata se trezi, după un ceas sau două, așa bolnavă și desculță cum era, o zbughi afară și începu să strige:

— A fost răpită jupânița Oltea!... Ajutor!... Ajutor!...

Bătrânii și bătrânele satului și-aproape toți copiii se îngrămădiră în jurul ei. Niciunul n-avea însă nicio putere.

Fetița plângea cu sughituri. Abia de-o puteau înțelege ce povestea despre felul cum jupânița Oltea fusese răpită.

Dar băieții alergară la câmp să-și înștiințeze părinții. Un bărbat încălecă pe-un bidiviu și o porni pe urmele oștenilor domnești să afle cel puțin unde-o duceau pe jupâniță. Iar altul, de-asemena călare, porni în căutarea lui Ion.

Înștiințat că jupânița fusese adusă, Laiotă, de bucurie, sări în jilț. Nici nu-i venea să creadă că se putuse

împlini o asemenea faptă dincolo de Olt, unde aproape toți îi stăteau împotriva.

Scurt, slab, cu umerii înguști, brațele ca niște fuse și o barbă cărămizie – înspicată cu fire albe –, murdară, domnul era de-o urâtenie cum rar se întâlnea. Cu toate acestea, când voia, știa să se facă plăcut. Zâmbea, lingusea, mințea, jura, fără să pregete, orice și pe orice, oricui, în orice împrejurare, numai să-și atingă țelul.

Așa și izbutise să se cocoate în scaunul domnesc, jurându-i prietenie și credință întâi lui Ștefan al Moldovei, apoi lui Ali-beg și Mahomed al II-lea. Tot el se bănuia că pricinuisse lovirea prin mișelie a lui Țepeș, iar pe oame-nii acestuia, câți fuseseră prinși, îi torturase îndelung și-apoi îi spânzurase.

Săvârșind această faptă neomenească, Laiotă își ascultase pe cei trei sfetnici apropiați. Unul dintre ei, logofătul Tudor din Orboiești, era numit în popor Ceapcânul. Celui de-al doilea, Udriște, fiindcă avea niște mustăți uriașe, i se zicea Mustețea. Doar cel de-al treilea, Vintilă, n-avea nicio poreclă. Împreună cu aceștia fusese în pribegie. Și laolaltă se întorseseră. Iar vodă nu făcea niciun pas fără sfatul lor. Făcuseră deci planul s-o fure pe Oltea, s-o supună la cazne și ea să le destăinuie ceea ce vodă voia să afle cu privire la Țepeș.

De la Ion – chiar dacă, prin cine știe ce întâmplare norocoasă, ar fi izbutit să-l prindă – nu puteau nădăjdui să afle nimic. Îl mai torturase cândva și Radu cel Frumos, fără să-i poată descleșta gura. Dar Oltea era femeie. Sperau că nu va rezista la caznele în care era atât de priceput Ceapcânul și va mărturisi unde fusese ascuns trupul fostului domnitor și unde-i păstra diata Ion.

În popor se credea că acesta încă trăiește. „Țepeș se găsește adăpostit undeva! se șoptea pe furiș. Nu va trece mult și va ieși la lumină. Sabia lui va străluci iar, biruitoare. Laiotă și otomanii vor fi goniți din țară.“

Cum să încredințezi însă mulțimea că Țepeș a pierit, când trupul său nu putea fi găsit?

Săpaseră la Gherghița și în pădurile din jur, dar fără rezultat. Iscoadele domnești cercetaseră sat după sat și mânăstire după mânăstire, încercând să-i găsească măcar pe Bucur și Mihailo, cei despre care se credea că avuseseră sarcina de a ascunde undeva trupul neînsuflețit al lui Vlad.

Dar nu descoperiseră nimic, în afară de faptul că Bucur și Mihailo căzuseră și ei într-o luptă și fuseseră îngropați chiar în târgul Gherghița.

Iar ceilalți oșteni ai lui Vlad, luați prizonieri de turci, păstraseră taina cu-aceeași strășnicie.

Acum toate speranțele erau în ceea ce vor izbuti să smulgă prin chinuri de la Oltea.

— Prin slăbiciunea femeiască vom afla taina, îl încredințaseră mării boieri pe vodă.

— La nevoie s-o amenințați c-o vom arde de vie! propusese Vintilă.

— Credeți?... Credeți?... tresări Laiotă.

— Sigur... fără-ndoială, măria ta!

— Asta nu-nseamnă că vom cruța-o, după ce va mărturisi!

— Dimpotrivă, se încruntase vodă.

Mustețea îl ura pe Ion cum nu mai urâse încă pe nimeni. În ultima bătălie, din pădurea Bălteni, căpitanul îl smulsese din șa, apucându-l de-un braț. Așa, cu brațul

sucit și gâtul strâmb, îl dusesese până înaintea lui Vlad, azvârlindu-i-l la picioare, în zăpadă. De frica sabiei domnitorului sau a cumplitei lui țepi, Mustețea începuse să plângă. Plângea cu sughițuri, în râsetele celor de față, cerându-și întruna iertare.

— Jur să te slujesc ca un rob, îi făgăduia lui Vlad. Să-ți fiu grăjdar la cai, să-ți curăț straietele, încălțările și să-ți aduc la masă bucatele.

Lui Vlad i se făcuse greață.

— Spurci haina de oștean! Luați-l, duceți-l la Gherghița și puneți-l îngrijitor la porci, le poruncise oștenilor. Numai așa ceva i se cuvine unui fricos ca el.

Îl luaseră, într-adevăr, și îl făcuseră „boier peste cocini“; dar, cu prilejul morții voievodului, când părăsiseră cetatea, oștenii îl uitaseră la Gherghița.

Se furișase nu se știe cum; izbutise să fugă și se reîntorsese în tabăra lui Laiotă.

— Oștenii lui Ion m-au luat prins, recunoscuse el. Dar m-am luptat cu ei și-n cetate și-am reușit să scap, mințise cu nerușinare, uitând să povestească despre trecerea sa pe la cocina porcilor.

Înjosirea îndurată din pricina lui Ion, cel care îl smulsese din șa, nu o putea uita. Și, în numele a ceea ce îndurase, voia s-o înjosească și el pe Oltea.

— Să ți-o aduc, măria ta, pe soția lui Ion? întrebă, având o lucire de cumplită cruzime în ochi. Să stai puțin de vorbă cu ea?

— Adu-mi-o!... Adu-mi-o! se învoise vodă, reîntorcându-se și prăvălindu-se în jilț.

Bătrânul își puse obrazul în palme. Ochii-i cătau în adâncimea timpului.

Trecuseră patruzeci și patru de ani și, cu toate acestea, retrăia întâmplările de parcă aveau loc în clipele acelea.

— Ioane!

Vocea îi sună din nou în urechi.

În minte se văzu galopând pe armăsarul lui, Negru, peste câmpii, peste dealuri, tăind de-a dreptul apele, cu ceata de flăcăi după el. Inima îi ardea în piept și sabia îi fremăta la brâu.

Oltea? Ce se petrecea cu Oltea? Oamenii îl înștiințaseră că jupânița fusese târâtă în palat. Ce se întâmplase mai departe cu ea?

Vodă, zărind-o, înțepenise în jilț. Înghițea în sec ca un pește care, scos din apă, își pierde răsuflarea.

Oltea – cu toate că-și avea încă mâinile legate la spate, iar veșmintele îi fuseseră sfâșiate în timpul călătoriei și-al încercării de-a se elibera din ghearele răpitorilor – se înfățișa ca o adevărată regină.

Înaltă, subțire, ca trasă prin inel, gingașă, dar mândră și neînfricată, înaintase până lângă jilțul lui vodă.

Și-n timp ce ea pășea, lui Laiotă i se părea că-n sala mare, rece și întunecată a palatului se aprinseseră o mie de făclii. O ființă femeiască cu-atâta farmec, chiar într-o țară ca a lui, vestită în femei frumoase, încă nu mai văzuse.

Îi privea ochii, chipul.

— Pelița obrazului trebuie să-i fie mai mătăsoasă decât aceea a piersicii. O astfel de femeie mi-aș fi dorit eu de soție! murmură.

Laiotă era vădov. Nicio femeie nu-l iubise, într-atât era de nesuferit în viața de toate zilele. Acuma năzuia

spre Oltea. Către cea mai frumoasă dintre toate femeile. Numai că aceasta era soția lui Ion. Iar de Ion se temea. Cu Ion nu era de glumit, oricât se ținea el de țațoș pe tron, oricât era de voievod și prieten al turcilor.

— Dezlegați-o! mormăi.

— S-o dezlegăm? Cum? rămase nedumerit Mustețea.

— S-o cercetăm legată, Măria ta, femeia aceasta este ca o lupoaică turbată! își dete cu părerea Ceapcâmul.

Dar vodă parcă orbise. Uitase de căutarea rămășițelor pământești ale înaintașului său. Uitase și de primejdiile ce-l pândeau. Nu mai avea decât un singur gând: s-o dobândească pe Oltea.

— Dezlegați-o! se răsti.

Și însuși Mustețea, auzind acest strigăt și cunoscând prea bine ce putea însemna uneori mânia lui vodă, se grăbi s-o dezlege.

Oltea se simți liberă. După atâtea ceasuri cât stătuse legată, mâinile-i amortiseră. Și le frecă domol. Degetele-i subțiri își reveneau pe încetul. Furnicături ușoare, însă fierbinți, îi porneau de sub unghii. Se răs-pândeau în sus și se opreau în palme.

— Te-ntreb, și nu te-ntreb decât o singură dată – rosti (spre surprinderea tuturor), încruntat, Laiotă – dacă primești, de bunăvoie, să rămâi la curtea mea, să-mi fii ca o nevastă.

— Cum? Cum? se foiră nedumeriți boierii. Dar cercetarea, măria ta? Fusese vorba de altceva. Nu se cuvine s-o ierți...

Oltei i se păruse, de-asemenea, că n-auzise bine. Îndrăzneala oare Laiotă să-i pună, cu-adevărat, o astfel de întrebare? Ei? Soția lui Ion?

— Ai de ales între a primi de bunăvoie ceea ce-ți cer și-a te sili, cu biciul, s-ascuți! își mărturisi vodă gândul până la capăt.

— Dacă este de-ales, îi dete răspuns Oltea, fără a sta pe gânduri, ei bine...

— Ei bine? icni vodă, îngrămădit în jilt și cu ochii holbați.

— Ei bine, aleg biciul.

Rostise cu atâta nepăsare și semeție cuvintele, încât Laiotă simți un val de sânge urcându-i-se la cap.

— Biciul? Alegi biciul? răcni. Să fii atunci biciuită aici, în fața mea. Să vină călăul... călăul...

Își ridicase brațele și urla:

— Călăul! Călăul! Și Oltea să ne mărturisească tot, tot! Vrusesem s-o cruț... Însă nu merită... nu... Nu merită decât biciul...

Mustețea făcu un semn. Oșteanul de strajă se repezi. Durară numai câteva clipe. Atâta că Oltea și apucă să smulgă de la brâul domnitorului sabia și-o îndreptă către pieptul acestuia.

Straja domnitorului Laiotă era destul de mare. Număra peste două sute de oșteni. Cam cincizeci dintre ei erau turci, ieniceri bine instruiți, lăsați lui vodă, spre ocrotire, de Ali-beg. Mustețea strânsese și el vreo sută de oameni dintre veneticii fără căpătâi care colindau, în vremurile acelea nesigure, de după moartea lui Țepeș, încoa și încolo, țara, jefuind și nedându-se înapoi nici de la omoruri, când întâmpinau vreo împotrivire. Și numai restul erau români, aleși tot de Mustețea, bob cu bob, dintre oamenii boierești sau, când erau domnești, dintre